

Innspill til Fellesskoleutvalget fra Utdanningsforbundet Innlandet

Innledning

Fylkesstyret i Utdanningsforbundet Innlandet har behandlet saken om fellesskoleutvalget i flere møter siden juni 2025. Det ble da nedsatt en arbeidsgruppe som skulle legge til rette for møteplasser i Innlandet der aktuelle problemstillinger knyttet til framtidens fellesskole skulle diskuteres.

På høsten ble alle medlemsgrupper invitert til ressursgruppemøter på ulike steder i fylket. Til sammen 32 medlemmer fra grunnskole, videregående opplæring og PPT deltok på møtene, i tillegg til fem fylkesstyremedlemmer som ledet møtene. Møtene startet med lunsj, varte i tre timer og foregikk på dagtid.

Målet med diskusjonene i ressursgruppene var å få tak i medlemsstemmen. Disse innspillene sammen med diskusjoner i fylkesstyret, danner grunnlaget for denne uttalen.

Framtidens fellesskole – hva er viktig for lærerne?

Deltakerne i ressursgruppene satte søkelys på disse temaene:

- Hensynet til individet og hensynet til fellesskapet
- Tilgang på ressurser og kvalifiserte lærere
- Spørsmål rundt lærerrollen og hva det er skolens oppgave å ta ansvar for
- Grunnleggende ferdigheter
- Skolens doble oppdrag, danning og utdanning

På spørsmålet «Hva trenger barn og unge å lære for å kunne leve gode liv i framtidens samfunn, og hva er det skolens oppgave å ta ansvar for?» ble følgende løftet fram:

- Barn og unge trenger å utvikle samarbeidsevner, inkludering, medmenneskelighet og fellesskapsfølelse for å mestre livet i fremtidens samfunn. Skolen må bidra til at elevene (og deres foresatte) forstår at individet er noe i kraft av fellesskapet.
- Gode språkferdigheter, spesielt innen norsk, for samfunnsdeltakelse. Sosiale ferdigheter, karakterbygging, dannelse, robusthet, demokratiske verdier og toleranse. Grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving, regning og digitale ferdigheter.
- For å mestre livet må elevene settes i stand til å ta vare på egen psykisk helse, øve opp selvstendighet, utholdenhet og evne til å stå i oppgaver over tid.
- For å styrke elevenes leseferdigheter er det nødvendig at fellesskolen er sikret skolebibliotek med en fagperson som jobber der, og med en oppdatert boksamling slik at elevene vil ønske å lese.
- Fellesskolen skal være en inkluderende arena som gir alle et solid grunnlag, uavhengig av bakgrunn.
- Skolens fokus bør ligge på faglig innhold og kvalitet i undervisningen, mens utfordringer utenfor skolen bør håndteres i samarbeid med andre instanser. Andre instanser enn skolen må arbeide med ungdomsmiljøet, men i samarbeid med skolen. Helserelaterte oppgaver skal håndteres av helsepersonell, og ikke av skolepersonell.

Fylkesstyret i Utdanningsforbundet Innlandet ønsker å legge vekt på følgende:

Ubalanse mellom individ og fellesskap

Fellesareanene i samfunnet er under press. Arenaene der man møtes og har meningsbrytning med folk som ikke er lik en selv blir stadig færre, og skolen er så å si den siste fellesarenaen vi har igjen. En av de viktigste oppgavene for fellesskolen må være å lære barn å navigere i et mangfoldig samfunn der andre har andre meninger enn dem selv, uten at det er noe feil ved det.

Fellesskolen er viktig for å trene opp toleranse og oppleve folk som lever andre liv enn en selv. I et demokratisk samfunn må elevene lære å kunne samhandle med andre, ta ansvar for egne valg, og utvikle et realistisk og positivt selvbilde i samspill med fellesskapet. Individet er avhengig av fellesskapet for å utvikle seg.

Et likeverdig opplæringstilbud

Lærerne i Innlandet er opptatt av at overordnet del i lærerplanen er viktig. De har ikke snakket mye om selve fagene i diskusjonene om fellesskolen, men poengterer at skolen både har et utdannings- og et dannelsingsoppdrag.

Det er viktig at alle ungdommer har like muligheter uansett hvor de bor i Norge. På grunn av dårlig kommuneøkonomi klarer ikke alle kommuner en gang å løse de lovpålagte oppgavene. Etter at Kommunekommisjonen nå har lagt fram sin første delrapport, er det grunn til å frykte at ressurser dreies vekk fra oppvekstsektoren. For å oppfylle utdannings- og dannelsingsoppdraget, er det viktig at normen for lærertetthet beholdes.

Utdanningsforbundet Innlandet forstår «fellesskolen» som grunnopplæringen (1-13) i den offentlige skolen. Vi mener det er viktig at fellesskolen holder så høy kvalitet at foresatte ikke ser etter alternative skoler for sine barn. Dette er nødvendig for at skolen skal være den mangfoldige fellesarenaen der barn og unge møtes og lærer å samhandle med andre som har ulike livssyn, og annen etnisk eller sosio-økonomisk bakgrunn enn dem selv.

Mange etterspør en mer praktisk skole, og det vil derfor være viktig å gi rom for praktisk undervisning og ha nok ressurser til de praktisk-estetiske fagene, som f.eks. bemanning, materiell og utsyr innenfor musikk og kunst- og håndverksfag.

Flere av våre medlemmer peker på at den tradisjonelle timeplantenkingen kan være til hinder for å drive mer temabasert, og dermed praktisk, undervisning. Ledelsen på den enkelte skole må få bedre mulighet til å styre hvordan timene skal brukes, slik at man kan arbeide mer praktisk.

Omfang og lengde

Utdanningsforbundet Innlandet diskuterte også om omfanget av grunnopplæringen og lengden på utdanningsløpet er hensiktsmessig, og om både menneskelige og økonomiske ressurser kan brukes bedre (jfr. fellesskoleutvalgets mandat). Følgende ble løftet fram:

- Mange elever blir umotiverte av at det er mye gjentakelse fra ungdomsskolen. Fag- og timefordeling i ungdomsskolen og i videregående må sees i sammenheng.
- Antallet fag og hvilke fag som skal tilbys gjennom skoleløpet bør vurderes. Dette må sees i sammenheng med arbeidet med ny struktur i vgo.
- Tenke nytt innen videregående opplæring: ved å kutte det siste året, slik at elever på studieforberedende går 12 år i skole og yrkesfagelevne går 11 år + læretid, vil ungdommene komme tidligere i gang med

studier og dermed tidligere ut i arbeidslivet og bidra til verdiskaping. Dette vil bidra til å dempe presset på knappe ressurser på arbeidskraft.

- Arbeidslivsfag er et populært fag mange steder, og vi bør kanskje kunne benytte elever bedre som ressurser i arbeidslivet.
- Innføre Efterskole som i Danmark
- Det bør vurderes om valgfag i grunnskolen skal ha karakter eller ikke. Lokalt tilpassa valgfag vil kunne være et bedre tilbud til elevene enn dagens sentralgitte valgfag. Omfanget av valgfag bør også vurderes.
- Rom i timeplanen som ikke er knyttet til bestemte fag.
- Mer praktiske fag og utplassering i ungdomsskolen.
- Tilby flere alternative løp allerede i ungdomsskolen. Det vil kunne redusere antall demotiverte elever.

Avsluttende kommentarer

Norge trenger at vi alle står lenger i jobb. Man må derfor sørge for rammevilkår som gjør at også lærerne holder ut lenger i yrket. Dette kan f.eks. gjelde kontaktlærerressursen, arbeidstida og livsfasetiltakene. Det er dessuten avgjørende med god og kvalifisert bemanning, regulert gjennom lov og forskrift. Fellesskolen må ha ledere som legger rammene på en best mulig måte for lærerne, slik at de kan jobbe ut fra de beste forutsetningene.

I Fellesskoleutvalgets mandat blir utvalget bedt om å vurdere fellesskolens rolle og muligheter i et scenario der arbeidskraften og den offentlige ressursbruken er knappere enn i dag. Det gis ofte et inntrykk av at det fødes stadig færre barn i dette landet, og at det blir stadig mange flere eldre, noe som forsvarer at ressurser flyttes fra oppvekstsektoren til helsesektoren. Det er riktig at andelen eldre øker betydelig i forhold til andel i barnehage- og grunnskolealder i befolkningen. Vi vil imidlertid vise til tall fra GSI og Basil der det går fram at antallet barn i grunnskolealder går noe ned de neste 10 år før det igjen begynner å stige mot dagens nivå fram mot 2050. Antallet barnehagebarn stiger noe de neste 10 år og flater så ut igjen mot 2050. Det betyr at dersom man nå og i tida framover flytter ressurser fra barn til eldre, vil tilbudet vi gir den oppvoksende slekt bli dårligere enn det er i dag.

På vegne av fylkesstyret Utdanningsforbundet Innlandet

Thore Johan Nærbøe, fylkesleder, Hamar 26.1.2026